

ŠUPLÍKY 2011: Ráj leží u matčiných nohou

Bylo jednoduché vyhlásit téma Šuplíků 2011 – Ráj leží u matčiných nohou. Nebylo snadné posoudit došlé soutěžní práce. Protože nikdy není snadné určit, jakými slovy lze vyjádřit primární cit vůči člověku, který nám dal život, vše je tak osobní, citlivé a mnohdy i bolestné... nicméně sluší se říct, že všichni, kteří se letošních Šuplíků zúčastnili, splnili svůj úkol. Na jaké úrovni vyjádření a uchopení tématu byli ti, kterým se dostává letos ocenění, se teď můžete přesvědčit sami. Přejeme vám krásné čtení.

Porota soutěže: Doc. Mgr. Jan Malura, Ph.D., Mgr. Petra Juchelková, Mgr. Ludmila Karlíková

Fotografické ilustrace: Mgr. Ludmila Karlíková

Návrh obálky a sazba: Pavel Šenk

V roce 2011 vydala Městská knihovna Kopřivnice, p. o., jako almanach 5. ročníku literární soutěže "Šuplíky".

Příspěvky neprošly jazykovou úpravou.

Šuplíky poetické

Hlavní – a téměř jediné ocenění v kategorii poesie patří Petře Otýsové z Karlových Varů. Proč? Protože pracuje s jazykem a tématem kultivovaně, obrazně a neskľouzává do mechanických rýmů ani do kľišé.

Ptáčata

*Ptáčatům se nezamlouvá hnízdo.
Mrkneš. A už se za obzorem ztratí.
Stokrát zlomená, unavená křídla
se napřesrok zas ráda domů vrátí.*

Odkud se vlastně bere pláč?
A kde mizí?
V jediným výstřihu
z celého města.
Promiň.
Měla bych už přestat.
Jsme jedna krev
a ze stejného těsta.

Nemáš zač.

Odkud se vlastně berou slzy?
Z rozbitých červených koráľků
Nebo autíček,
otřískaných vraků.

A z načerněných řas
kapou dolů
Do sbalených
saků paků.

Nemáš zač.

Odkud se vlastně bere smích?
Z krabičky s mléčnými zoubky.
I kámen zjih'.
Tak polož už ten krém
hloubkově hydratační.
Vždyť tak krásný jsou
ty tvoje vrásky
z lásky.

Mami, já vím, že mám zač.

Šuplíky prozaické

Tak tady je úroda bohatší, kupodivu, většinou to bývá naopak. Možná je to ale způsobeno letošním tématem, který v poesii sváděl k často používaným veršům, obratům, rýmům... prózu je ale těžko obměkčit. Próza je to, co je – a je dobře poznat, jestli je za slovy prožitek, myšlenka, umění nebo ne.

Originální prózou zabodovala – v Šuplících ne poprvé – Eva Majerová z Kopřivnice. Posudťe sami, jestli první místo obsadila právem.

Nebe, peklo, ráj

„Zdravas Maria, milosti plná, Pán s Tebou, požehnaná Ty mezi ženami a požehnaný buď plod života Tvého...”

„I Tvého, Anežko!”

„Příteli...”

„Za co se modlíš tentokrát, Anežko?”

„Kdo se modlí, vyhraje.”

„Kdo se modlí doopravdy, nikdy nesoutěží.”

„A co si mám počít?”

“A copak bys chtěla?”

“A záleží na tom? Vždyť už za mě rozhodli jiní, teď už jen přijmout cizí hřích a... Končím, Příteli, jsem mladá a nezkušená, o jednu míň nebo víc.”

„A co tvůj hřích?”

“Odejde se mnou, svět nepřijde o nikoho významného. Einstein byl už dávno zrozen.”

„A kolik dalších jich mohlo přijít na svět po něm... Je to Tvé rozhodnutí, nejsem přítel, který soudí, jsem pouze posluchač. Jen nezapomeň: Peklo posmrtné sice neexistuje, ale každý si tvoříme své vlastní už na Zemi. A Ty to své formuješ příliš brzy.”

„Peklo nemůže být horší než život, Příteli, nebojím se...”

„Sbohem, Anežko!“

„Že to říkáš zrovna Ty...“

Ticho. Všude jen ticho a tma a zvuk vlastního dechu. Dvojího dechu. Nedýchala teď sama za sebe, i když se na to snažila nemyslet. *A kolik dalších jich mohlo přijít po něm!* Je to vyděrač, chce ji dohnat k šílenství. Je jich na ni mnoho. Ne jen rodiče a přátelé, také ten nejbližší, na kterého se spoléhala nejvíc, jí řekl, že je *mladá a nezkušená*. Kruci, ani to nejsou její vlastní slova. Ale co teď? Měli pravdu, sama to nezvládne a s nimi zůstat nechtěla. Nemohla, alespoň důstojnost jí musela zůstat. Odejít důstojně, ať už si pak myslí, co chtějí. *A kolik dalších jich mohlo přijít po něm!* Kruci, je jako ozvěna, naočkoval to do ní. Nu což? Tak jeden nepřijde!

Světlo sláblo a ona se ztrácela do temnoty. Dvacet pět minut. Říkali, že když se všechno podaří, je za dvacet pět minut po všem. Dvacet pět minut za padesát let pekla. Upsala se ďáblu, přestože jí tvrdil, že žádný ďábel neexistuje. Ona jednoho měla přímo v srdci. „*A co tvůj hřích?*“ Je tady. Je tady pořád. „Zmizni! Běž pryč a nech mě být! Tohle je můj život!“

„Ale já jsem ti ho daroval!“

„Jdi pryč...“ šeptala a schoulila se do rohu pokoje. Plakala tiše, až usnula.

„Anežko, je čas!“ Vzbudil ji jemný ženský hlas. Všichni k ní byli tak milí. Věděli, že je oběť a jí se v té roli tak líbilo. Podívala se na sestru. Anděl v bílém plášti jí podával pomocnou ruku. „Nebuďte smutná, Anežko. Bůh ví, co by se z něho stalo. Jaký otec, takový... Ale dyť to znáte sama. Každý vám tady drží palce. A nikdo vás neodsuzuje. Řekněte mi, která ženská by si to nechala, dyž je to se zločincem. A násilně vymámený?!“

„Děkuju...“ špitla Anežka a před očima se jí opět udělala tma.

A nikdo vás neodsuzuje. Nikdo?

„Jak říkám, nejsem přítel, který soudí, jsem posluchač.“

„Jsi Bůh, bohové soudí vždy.“

„Jsi člověk, lidé vždy znají odpovědi.“

„Neopouštěj mě...”

Doktor se na ni usmál. Od té doby uběhlo několik měsíců a ona se pořád bála mužů. Co když to byl zrovna on? A teď se jí tiše vysmívá a hraje si na chápavého. Blázní. Gynekolog by takový zločin nespáchal, má všeho určitě dost v práci.

„Teď to trochu štípne, Anežko. Za pár minut se probudíte a za pár dní už to bude jen vzpomínka. Zajed'te si na dovolenou, na lázně budete mít jistě nárok. Začne vám potom nový život.”

Nový život v pekle, pomyslela si. *A kolik dalších jich mohlo přijít po něm!* Nechtěla vědět, kolik dalších to bylo! A kolik ještě bude! Kruci, nový život si takhle nepředstavovala. Sama uprostřed velkoměsta, zavřená v kanceláři s jizvou uvnitř i zvenčí. Dvacet pět minut v pětadvaceti letech a padesát let pekla, pokud nebude mít vážnější problémy. Kolikrát se ho ptala, proč já. „Neptej se mě, zeptej se toho, kdo ti to udělal.”

„Jsi vševědoucí, víš vše.”

„Ne vše však vědět chci. Možná to jednou dá smysl i tobě.”

Podívala se kolem sebe. Všude bílé pláště, usměvaví lidé, kteří se tváří zúčastněně. Nejde jim o ni, jde jim o reputaci, o senzace a především o pověst rodiny a vesnice. To nejsou mí přátelé. „Pane doktore, já si to dítě nechám!” Sama nevěřila tomu, co říká. Atmosféra se změnila a nastal kolem podivný šramot. Z lidí se stali hadi, zatočila se jí hlava a ona se ocitla ve víru argumentů. „A dost! Je to můj život, rozhodujte si o těch svých!” Ani netušila, že dokáže tak hlasitě křičet.

Nastalo ticho. Všichni se na ni dívali se zvláštní směsí soucitu, opovržení a překvapení v očích. Nikdo neřekl ani slovo. Anežka vstala z křesla a vydala se ke svému pokoji, aby si sbalila věci k odchodu.

„Ale proč, Anežko?” vykřikl doktor a v očích se mu zaleskly slzy. Byl to starý rodinný lékař. To on to bude muset oznámit jejím rodičům, ona se už domů nevrátí.

Anežka se otočila a poprvé po několika měsících se upřímně usmála: „Ráj leží u matčiných nohou, doktore, peklo u její hlavy...”

Na druhém místě vítáme Radku Ketnerovou z Plzně.

Návštěvní hodiny

„Taky jsi to mohla dát před špitál,“ vyčte máma, sotva se Magdě podaří pracně zaparkovat na posledním volném místě nemocničního parkoviště, „takhle se zbytečně potáhneme pěkný kus cesty a navíc to tam klouže,“ dodá ještě nespokojeně a s povzdechem vystoupí ven.

„Nemohla, je tam zákaz zastavení,“ pokusí se Magda bránit, ale máma jen odmítavým gestem ukončí jakoukoli debatu.

„Nezapomeň vzít tu tašku s mýma věcmi,“ upozorní dceru.

Jak můžeš chtít vysvětlovat dopravní předpisy a značky někomu, kdo nikdy neměl řidičák a celý život si myslí, že má ve všem přednost, napomene se Magda.

Vzpomene si, jak se vždycky styděla, když šly spolu nakupovat. Všudyprítomnou frontu máma téměř pokaždé okázale ignorovala a suverénně přistupovala rovnou ke kase. Prodavačky i ostatní zákaznice bývaly většinou nad tou drzostí tak v šoku, že se nezmohly ani na odpor. Občas se ovšem někdo ozval a Magda se propadala hanbou.

Jestlipak to ještě dělá, když si jde do večerky pro mléko, napadne ji, pak zavrtí hlavou, jakoby chtěla zaplašit nepříjemné vzpomínky, otevře zadní dveře, s námahou vyndá ze zadní sedačky objemné zavazadlo a položí ho opatrně na zledovatělý chodník. Zabouchne dveře a s pípnutím celé auto uzamkne. Pro jistotu ještě v rychlosti prohrábne obsah svojí kabelky. Fajn, mobil mám, máminy papíry také, peněženku taky.

„Můžeme jít, maminko,“ vezme mámu opatrně za loket.

„Hlavně dávej bacha, abys neupadla a nestrhla mě s sebou,“ napomene ji máma, ale pak se do dcery ochotně zavěsí a nechá se táhnout ke vchodu.

Přijímací ambulance je naštěstí v přízemí, nalevo od vchodových dveří. Prostor chabě osvětlený poblikávající zářivkou, na rozvrzaných židličkách zatím nikdo nesedí. Magda s odporem nasaje pach desinfekce. Až přijede domů, naháže všechno svoje dnešní oblečení do pračky a umyje si hlavu.

„Oni ještě neordinují?“ podiví se matka, když na její energické zaklepání nikdo neotvírá.

„Jsme tu moc brzo, říkala jsem ti, že máme jet až po sedmé,“ podotkne Magda.

Máma po ní vztekle loupne očima:

„Jo, a co kdyby na cestě byla nějaká bouračka?“

„Anebo, co kdyby měli málo postelí a mě zase poslali zpátky domů, aha,“ dodá vítězoslavně a Magda nějak nemá sílu se s ní hádat.

„Nechceš přinést něco k pití?“ všimne si automatu v rohu čekárny.

„Třeba čaj, s cukrem,“ řekne máma smířlivě a z kapsy kabátu vyloví lesklou dvacetikorunu.

„Kup si taky něco.“

Tohle mi říká celý život, kup si něco, a když jí pak ukážu novou sukni a neprozřetelně prozradím i cenu, vynadá mi, že moc utrácím, nešetřím a co budu jednou dělat, když nemám nikoho, kdo by mne živil...

Magda se soustředěně začte do nápojové nabídky.

„Prosím tě, hlavně to nevylej, co to máš?“ zeptá se máma zvědavě, když na malý stolek Magda opatrně položí dva plastové pohárky.

„Horkou čokoládu.“

Matka znalecky přičichne k hnědé tekutině:

„Hm, vypadá to teda spíš jako kakao.“

Pak opatrně upije ze svého kelímku a ušklíbne se:

„Fuj, je to sladký jako cecek, kolik jsi tam toho cukru navíc dala, prosím tě?“

„Jednu extra dávku, tak jak jsi chtěla, ale ten čaj je už slazený před tím.“

„A oni to tam nikde nepíší?“

Než Magda stačí odpovědět, máma se namáhavě zvedne a jde si prostudovat potrhanou cedulku, kterou někdo ledabyly přilepil na zeď vedle automatu.

„No jo, proč by se starali, peníze už mají, tak je jim jedno, jestli to člověk vypije, nebo vyleje do záchodu, co?“ řekne, když se jí nepodaří nic vyčíst.

„Na, jestli chceš, dopij to, já nebudu,“ nabídne pak dceři a začne se mechanicky probírat letáky pohozenými na okenním parapetu.

Magda si všimne červeného otisku, který na pohárku zanechala matčina rtěnka.

„Vy jdete k nám?“ sestra v pletené vestě, na nohou teplé zimní boty, v pravé ruce otlučený hrneček, kávové aroma chvíli svádí nerovný boj s nemocničním pachem lyzolu.

„Ano, maminka dnes nastupuje, Marešová, tady jsou předoperační vyšetření a tady doporučení.“

„Volala jsem sem minulý týden, je objednaná,“ doplní ještě, když si všimne sestřina drobného zaváhání.

„Aha, tak si na chvíli ještě sedněte, já si to připravím a pak vás zavolám.“ Dveře se s bouchnutím zase zavrou.

„Co je, proč nás nevzala rovnou s sebou?“ zeptá se máma neklidně.

„Musí to všechno sepsat, asi, zapnout počítač, co já vím.“

„Kdyby se někde doted nevykecávala, tak už to mohla dávno mít, dělají přece od šesti, ne?“

„Já nevím, mami, prostě počkáme a ona nás určitě zavolá dál.“

„No jen aby si pamatovala, že jsme tady byly první, za chvíli se jí to tady zaplní, že nebude vědět, čím je,“ podotkne matka pořouchle.

„Tak pojdte, posadte se, změříme vám tlak a teplotu a odvedeme vás na oddělení,“ vysvětluje sestra a navyklým pohybem obtáčí kolem pacientčiny ruky látkový pás tlakoměru.

„Dcera půjde se mnou,“ máma se neptá, máma nařizuje.

Sestra zvedne oči od stupnice a nesouhlasně povytáhne obočí. Další pacientka, co to tady bude chtít řídit. Magda se omluvně usměje.

„Dobře, není to běžné, že by na oddělení chodili příbuzní mimo návštěvní hodiny, ale pokud vám nese dcera tašku, tak vás doprovodit může.“

Máma se tváří, že neslyší a Magda vděčně poděkuje.

„Tohle bude, paní Marešová, váš pokoj, ještě k vám dnes přibudou další dvě pacientky, ale zatím jste tu sama, tak si můžete vybrat postel,“ nabídne sestra.

„Ať se maminka převlékne do noční košile a já se pro její věci za chvíli vrátím,“ řekne ještě směrem k Magdě a zmizí z pokoje.

„Tak, kde chceš ležet, mami?“

Máma se nerozhodně rozhlíží po pokoji.

„Tamhle u okna bys dobře viděla na čtení,“ navrhně Magda.

„Jenže tam může taky pěkně táhnout anebo tam bude horko od topení, tam ne.“

Magda chce namítnout, že plastovými okny by do místnosti neměl chladný lednový vzduch proniknout, ale pak si to rozmyslí a ukáže na postel naproti dveřím:

„Tak tuhle?“

„Jo, aby mě každý, kdo vleze do dveří, hned očumoval, to teda ne.“

„Fajn, takže teda tuhle,“ Magda rozhodně vykročí k poslednímu lůžku umístěnému v rohu pokoje.

Zkušeně začne vybalovat matčino prádlo na ustlanou postel.

„Minerálky, toaletní potřeby a knihu ti dám do stolku, župan ti pověsím sem na háček.“

„Kdybych náhodou umřela, víš, kde mám vkladní knížku, žejo?“ zaskočí ji máma.

„Jo, jasně, ježíš, mami, ty přece neumřeš, tohle je jednoduchá operace, máš srdce jako zvon...“

„No, jen si nemysli, to je hned, dostanu mrtvici a bude po mě, stará Procházková si taky myslela, že jí nic není a už je TAM víc jak půl roku, co?“

Magdu napadne, že kdyby máma opravdu umřela, nebude už mít vůbec nikoho. Tátu viděla naposledy těsně před tím, než nastoupila do první třídy. Přinesl jí tenkrát aktovku, hnědou, těžkou, koženkovou. Připadala jí moc klučičí, ve škole se za ni styděla. Pak se s mámou odstěhovaly a bylo po návštěvách. Někdy podezřívá matku z toho, že to udělala schválně. Proдалa domek, který jí otec při rozvodu velkoryse přenechal, v práci dala výpověď a zmizela i s dcerou na opačný konec republiky. Magda neví, jestli se táta kontaktu s ní nějak tvrdě dožadoval, pamatuje si jen, že ještě dlouho potom, co definitivně opustily Ostravu, čekávala, že u vchodových dveří někdo zazvoní a objeví se táta s tím jeho: „Tak co, ty moje jediná princezno, chceš jít do cukrárny, do zoo nebo do kina?“

Když si matka Magdina vyhlížení otce všimne, vmete jí škodolibě do tváře:

„Princezna a jediná, cha, to bych chtěla vidět, dvojčata se mu narodila, kluk a holka, chtěl snížit alimenty, že má teď novou rodinu, k soudu mě tahal, ale já jsem jemu i soudci svý řekla.“

Magda zprávu o tom, že má kdesi dva nevlastní sourozence, vstřebává poměrně rychle, přemýšlí o tom, co jí matka řekla a ze všeho nejradši by tátovi napsala a poprosila ho o fotku bratra a sestry.

Ale nakonec neudělá nic. Neví, kde teď táta bydlí, když se od nich odstěhoval, sehnal si postel na ubytovně. Napadne ji sice, že by mohla napsat do továrny, adresu si podnikavě sežene na poště, ale pak si to rozmyslí. Bojí se, že jí táta odepíše a dopis se dostane k mámě. A možná se ještě víc bojí toho, že jí táta neodpoví. Máma má v Plzni už domluvenou práci ve školní jídelně, šikovných kuchařek je málo a než Magda ukončí základní školu, vypracuje se až na vedoucí. To znamená nejen víc peněz do rodinného rozpočtu, ale i víc masa, másla, cukru a vajíček, které máma přináší každý pátek na oslavu jejího vítězství nad normami a nutričními tabulkami...

„A nezapomeň, já nechci žádnéj funus, ani parte nedávej tisknout, stejně by nikoho nezajímalo, že jsem...“

Matčin hlas se zlomí, z očí se jí koulejí slzy. Sedí na posteli ve flanelové noční košili, kterou jí Magda koupila k loňským Vánocům.

Magda nerozhodně stojí vedle ní, na okamžik zaváhá, a pak ji jemně pohladí po rameni. Matka ztuhne a pak jí křečovitě sevře ruku.

„Já mám strach,“ zašeptá.

„Já vím, maminko,“ řekne Magda a na pár vteřin si uvědomí, že takhle blízko si nebyly už léta. A možná nikdy. Najednou je jí líto, že nestihla mámě obarvit vlasy, protože svoje návštěvy v poslední době omezuje jen na nejnutnější minimum. Mrzí ji, že pokaždé u mámy posedí jen chvíli, s přemáháním vypije řídkou kávu ze špatně umytého hrnečku a s úlevou za sebou zaklapne vchodové dveře...

„Jo, a přestěhuj se, ten můj byt je dvakrát větší než ta tvoje garsonka, linka je ještě pěkná a sporák úplně novej,“ máma si energicky promne oči, kouzlo sounáležitosti je definitivně pryč.

„Mami, prosím tě, fakt toho nechej, já to nebudu poslouchat!“

„Moc sis toho pěkného v životě neužila, vid'? Ale já taky ne, pořád do práce, nakoupit, ušetřit na dovolenou, myslela jsem, že aspoň ty se budeš mít líp, najdeš si nějakého pořádného chlapa, ne takovýho trubce, jako byl tvůj táta, jenže ty jsi po něm, nechala jsi se sebou vorat a když tě chlap využil, tak tě vodkopnul a ty jsi za ním ještě lezla, aby se k tobě vrátil.“

„Chtěla jsem mít rodinu, dítě, mamí.“

„Prosím tě, dítě, k čemu to je, lítáš kolem toho, utrháváš si vod huby, utíráš nosy, zadky a když to vyroste, tak se na tebe stejně vykašle,“ řekne máma tvrdě.

„Tak já radši půjdu, musím do práce, tady máš mobil, kdybys něco potřebovala přinést, zavolej.“

„Počkej, buď tu se mnou ještě chvíli, práce ti neuteče, dali ti přece potvrzení, že jsi tady se mnou, dostaneš to i zaplacený, ne?“

Magda si zapíná kabát, před zrcadlem si narazí čepici.

„Tak ahoj, já zase přijdu.“

Chce se matky ještě jednou dotknout, ale nohy jakoby měla vrostlé do země. Máma je otočená zády k ní, Magda neví, jestli znovu pláče nebo truceje.

Ve výtahu ji napadne, že by se cestou do práce mohla zastavit v tom pekařství na rohu a koupit mámě pár tvarohových buchet, které má tak ráda.

Třetí místo v kategorii próza získává Marcela Kříčková z Brna.

Máma je můj obraz

Sedí v hnědém ušáku, na sobě indigovou mikinu, béžové tepláky, šedé ponožky a modré gumové nazouváky. Ruce zapřené o čalouněné opěrky, hlavu skloněnou dosud hustou, mahagonovou ofinu jako oponu spuštěnou přes oči. Nemůže vidět, napadne mne, tiše vstanu, nespí? Lehounký krok, mezi dveřmi se otočím, šedozelené oči se dívají. Bázlivě, vyplašeně. Vyděšeně. Jak jsem myslel, že synové matky nevidají. Že to nemají v popisu práce. Synové i mámy. Bolestně – to jo. To lze. Stabat mater. Bolestná či dokonce sedmiboletná matka, ale vyplašená?

Stojím u máminých nohou. Nabízí mi ruku, abych neztratil stabilitu, ale já dlaň odmítám, chytám se její sukně. Karmínové s bílými puntíky. Mačkám sukni v hrsti, věším se na ni, zdvihám ji – smích. Hurónský smích rudých kulatých, zpocených ksichtů. Je vedro. Léto jak má být. Stojíme na peróně malebného maloměstského nádraží, nad hlavami zavěšené truhlíky s červenými muškáty a čekáme. Čekáme na tátu. Víím to, těším se, tahám mámu za její lehounkou sukni, která se ovíjí kolem jejích pevných opálených nohou. Máma je v obličeji jak spařený rak z obrázku v dědově kuchyni. Může za to horko, odraz červených šatů. Zdravíčko, které si před chvílí v čekárně prstem napatlala na tvář a hlavně řehot vycházející z otevřených tlam chlapů. Z huby se zlatě se blyštícími zuby lékárníka i z huby s hnědými pahýly zubů nádražního zřízence.

Chacha chá. K popukání, jak ten malej Anežčin spratek jí rve sukni, div ji na veřejném prostranství nesvlíkně. Škoda jen, že mrňous nezabere víc. Stydět se teda Anežka nemá za co, nohy i to ostatní je výstavní kvality.

Vlak sebevědomě uzurpuje veškerou pozornost přítomných, hukot, bouchání dveřmi, lidé vystupují, nastupují, mluví, pokřikují. Mávám, poskakují, sukně se nepouštím.

Nepřijel? Úsměv kulaté paní. Nepřijel. Až teď rozumím, táta nepřijel. Pěkná Anežka je, o to nic, ale závidět jí co není. Sama s děckem, dejte pokoj.

Ležím v posteli. Je noc, čtvrt na dvě napovídá budík. Měla by být tma a já spát, dodala by máma, ale v tom pokoji není nikdy tma. Tedy je, ale jen velkoměstská, prozářená. Blikající jako vánoční stromek. Není to jako u dědy, kde se tma dala krájet. Tma jak v pytli. Ze tmy jsem strach neměl, tvrdil jsem mámě, ale z pytle. Pytel znamenal čert, temnej, silnej, rachotící – děs. Ve městě máma nikdy nestahovala žaluzie. Kvůli mně, abych se nebál. Ale já se stejně bál. Tmy ne, tu jsem zrušil, ale – vlastně jsem přesně nevěděl čeho.

„Nevymejšlej si,“ říkala máma, „semkni víčka a spi.“ Když přišla. Někdy taky ne. Nepřišla. Ale když jsem v breku usnul a znovu v noci procitnul, stála u mé postele a ve tváři měla takový divný výraz. Raději jsem se otočil na druhý bok a dělal, že spím. Vlastně jsem nemusel nic předstírat, usnul jsme hned, když tu máma byla.

V tu noc mě ve čtvrt na dvě probudil hluk. Mužský hlasy, takový těžký, cinkot sklínek, smích. Cizí smích. Mámu jsem taky slyšel, ale jen slabě. Mluvila tiše. Jediná. Ostatní řvali, chechtali se, chrochtali, ty zvuky za zdí pokoje byly odporný. Hnus. Ležel jsem v posteli, slyšel, že máma brečí, taky tlumeně, ale nevstal jsem, natažený jak prkno jsem čučel do stropu. Myslel jsem, že vůbec neusnu, ale to jsem se spletl, probudil jsem se, až když máma řekla: „Je čas vstávat do školy, Jindříšku.“

Jindříšku. Máma mně nikdy neřekla jinak, i když jsem se kvůli tomu rozčiloval. Jindříšku. Vždycky Jindříšku. Mně to po pravdě vlastně nevadilo. Možná ještě tak někdy na základce, ale později, na gymplu už ne. Jindříšku. Proč ne? Uměl jsem už ocenit, že ráno mě nebudí chladný zvonek budíku, ale teplá ruka mámy na čele a její – je čas vstávat, Jindříšku.

Máma chodila do práce až na devátou. Mýt nádobí do bufetu Vesna. Ale jen do jedné nebo do dvou. „Ty sis to, holka, nakonec nezařídila špatně.“ Říkala mámě její spolužačka z ekonomky Květa, „já chodím na sedmou, některý holky ze třídy vstávají do fabriky i na šestou a ty pěkně velkopansky na devátou a doma jsi ještě dřív než já.“

Máma střední ekonomickou školu nedokončila. Narodil jsem se dva měsíce před maturitou, ke které máma nebyla připuštěna pro nevhodné chování. Tím nevhodným chováním jsem byl já. Pro mne máma chodila v jednu do školy a později, když už dělala do dvou, spěchala domů, aby mně uvařila oběd. Měl jsem totiž alergie na jídlo ze školní jídelny. Nebo spíš samotnou školní kuchyni, alergie na nějaké potraviny se totiž u mě neprokázala. V jídelně mě však vždycky bolelo břicho, nechtěl jsem tam chodit, a tak mně máma vařila. Až do maturity.

Vytáhl jsem si otázku z češtiny, podíval jsem se z okna. Stála u žlutýho baráku naproti škole a dívala se do okna, za kterým jsem skládal zkoušku z dospělosti. Nikdy jsem nepochopil, jak poznala, ve které třídě maturuji a taky, kam si stoupnout, abych ji uviděl. Říkal jsem si, že se jí na to zeptám, ale nikdy jsem to neudělal. Nepřiznal jsem, že jsem ji zahlídl a že mně to pomohlo. Měl jsem totiž okno. V hlavě. Vytáhl jsem si otázku realismus v české próze 19. století a nemohl si v tu chvíli vůbec uvědomit, co tam patří. Zabloudil jsem pohledem ven, spatřil mámu a vzpomněl si na Boženu Němcovou. Fakt. Mlel jsem pak jen o Boženě Němcové, ač Němcová byla jiná zvláštní otázka, a maturoval za jedna. Ale to není důležitý, o to nejde. Nechci být patetický, ale tehdy jsem si uvědomil, jak je máma krásná. Až mně zatrnulo. Že je pěkná jsem věděl vždycky a byl na to pyšný, ale bral jsem to jako samozřejmost. Jak taky jinak, že? Ale v tom několikasekundovém pohledu z okna jsem ji uviděl jinýma očima. Bylo to jako osvětlení. Máma ve svých svátečních šatech, světle modrých s kobaltovým šálovým límcem, se vztyčenou, mírně zakloněnou hlavou, lehce vykročenou pravou nohou, sepjatýma rukama s černým psaníčkem na břicho stála jako socha. Napjatá jak srna na kraji lesa. Vznosná jak Madona. Nádherný obraz.

Když jsem byl promován, taky mě hrálo, že je máma hezká, ale oči jsem měl jen pro Míšu. Seděla ve druhé řadě vedle mámy a vedle máminých černých šatů. Míšiny rumělkové z pravého hedvábí oslňovaly jak reflektor. Dovezl jí je otec z Londýna, pracoval jako technický náměstek v Keramoprojektu a už před 90. rokem byl často na Západě. I on byl na mé promoci. Zaplatil celou promoční hostinu. U třech pštrosů. Všechno zařídila a objednala Míša. Kdepak by nás s mámou napadlo slavit promoci v takovém podniku. Bylo to pěkný, jen ten zasedací pořádek se nevyvedl. Seděl jsem v čele stolu, po pravici Míša, vedle ní byl Jirka, kámoš, se kterým jsem se prosekával vejškou, pak Hela, jeho holka.

Na druhý straně trůnil Miščin otec, jeho žena a děda. Miščin. Můj už nežil. Máma seděla proti mně. V druhém čele stolu, jak podotkl Miščin otec, ale nevím. Nevím, jestli to bylo dobré. Máma nic nenamítala, naopak místo si chválila: „Mám vás všechny pěkně na očích,“ ale dívala se jenom na mně. Obdivně jako vždy. Já mámu ten den moc nevnímal, a tak si nejspíš jen něco namlouvám, ale stejně se mně zdá, že ten její současný nepřítomně – vyděšený pohled jsem zahlídl na své promoci.

Na vojně jsem byl jako absolvent jenom rok, Míša za mnou pravidelně jezdila, psala mi každý týden, a proto mě konec našeho vztahu překvapil. Ale zásah do srdce to už nebyl. Na nádraží, kam mě vlak z vojny dovezl, mě Míša jako správná holka ještě čekala. Máma rovněž. Stála stranou u šedé nádražní budovy mezi košem na odpadky a vozíkem zarovnaným balíky. Přesto jsem ji z vlaku hned uviděl. Zamrazilo mě jako u maturity. Máma se od mé poslední návštěvy divně změnila. Jasně, zestárla jako každý, ale mě dostalo, že se mi poprvé zdála děsně malá. Záda se snažila držet zpříma, ale od tahání těžkých hrnců nebo čertvíčeho, kromě dopoledního mytí nádobí v bufetu chodila nyní ještě makat jako pomocná síla do restaurace Modrá laguna, měla ruce jakoby předvysazené z rameních kloubů. Paže, příliš dlouhé a těžké, divně se klátící podél těla, stáčela ramena k zemi. Šíje se to pokoušela napravit, zdvihala hlavu do záklonu pohybem připomínajícím E. T. Oblečena byla máma jako vždy pečlivě, na sobě měla světlý kostýmek s rovnou sukní a vypasovaným kabátkem. Ale na nohou už neměla lodičky s vysokým podpatkem, jak jsem byl u ní zvyklý, nýbrž pohodlné střevíce s nízkým klínkem.

Míša mě zajala v náručí, sotva jsem seskočil se schůdků vlaku. Možná proto si na Michaelino oblečení nepamatuji.

Rozchod s Míšou máma neschválila, chtěla, abychom se k sobě vrátili, ale to už nebylo v mé režii. Právě to mě na rozchodu s Michaelou nejvíce překvapilo – nešťastná z něj byla hlavně máma. S Michaelou si přitom nikdy zvlášť nesesla, jen minimálně spolu komunikovaly, obával jsem se, jak se ty dvě vzájemně snesou. Zbytečně. Lídu, kterou jsem si nakonec vzal, jsem naopak hodnotil jako dívku, kterou si máma zamiluje. Opět jsem se mýlil. Nechápal jsem. Lída sice není tak atraktivní jako Míša, ale je mírnější, laskavější, prostě taková tvárnější. Oddanější. Myslel jsem.

Mámě na Lídě vadilo snad vše. I povolání zdravotní sestry. Pořád vynášela Michaelu, která vystudovala dějiny umění. Jenže co by dělala kunsthistorička na venkově? Vrátil jsem se totiž do mámina rodiště, městečka, kde jsem prožil prvních pět let života. Podle dědova přání jsem zdědil jeho dům. Chtěl jsem, aby s námi šla i máma, ale odmítla. Nesouhlasila s mým stěhováním na venkov, přála si pro mne něco jiného. Jiného než já. Já chtěl hlavně rodinu. Úplnou, velkou. Měl jsem takovou představu: nedělní ráno, svítící slunce, u otevřeného okna mohutný jídelní stůl a kolem něho křičící děti a smějící se žena. Nemohu si stěžovat, děti mám tři a v jídelně velký stůl přímo pod oknem.

Jen na to nedělní ráno podle mého snového scénáře si nemohu teď nějak upomenout. Ale určitě bylo. Asi to chce jen čas, větší odstup. Obraz v mysli je někde schován a až bude třeba, tak se vynoří. Tak, jak mi teď vystupují z hlubin paměti obrázky z dětství. Asi je to tím, že jsem opět s mámou. Sám.

Děti už jsou dospělé a odešly z domu. To je v pořádku, tak to má být. A asi je normální, že odešla i Lída. „Nesnesu to, prostě to nesnesu,“ řekla a šla. Nerozvedla se se mnou, nic takového, jen se nastěhovala do mámina bytu ve městě. Vlastně si spolu prohodily bydlení.

Máma totiž už nemůže být sama. Nejspíš by umřela hladu. Úplně přestala vycházet z domu. Přes den sedí v křesle a má takový nepřítomný výraz. Někdy se v křesle pohybuje ze strany na stranu jak kyvadlo. Sem, tam. Tik, tak. „Nesnesu ji,“ věděla už druhý den Lída, „dost si toho užiju ve špitále, doma chci mít klid.“

Klid. Ale to mámě křivdí. Tichá máma je. Nikdy toho moc nenamluvila, „slovo aby z ní člověk páčil,“ říkával děda, „vůbec ne jak ženská.“ Mně se líbí, že máma není žádná povídalka, starost mně to dělá až poslední týden. Od minulého úterka totiž máma nepromluvila. A to ten den vypadal tak slibně, doufal jsem, že se uzdravuje. „Pojď, Jindříšku, půjdeme ven,“ sama navrhla, „projít se.“

Ubírali jsme se kolem kostela, slyšeli jsme hrát varhany. Venku horko, v kostele osvěžující chládek. Sedli jsme do poslední

lavice, bylo to příjemné, lidí tam mnoho nebylo, mše už končila. Škoda. Nechtělo se nám odcházet. U naší lavice se zastavila paní s vlasy sepnutými kostěnými hřebeny: „Jsi to ty, Anežko?“ upřela na mámu modré, mírné oči.

Máma vstala, potěšeně kývla, ale nic neřekla.

„No, já jsem Jarmila, Řehořková Jarmila. Za svobodna Macháčová, pamatuješ?“

Máma jí podala ruku: „Aby ne, Jarunko,“ řekla potěšeně. Jarmila, možná z rozpaků jak navázat hovor, zavolala na šourající se ženu v šátku: „Je tu Anežka! Skotákovice Anežka! Vrátila se domů!“ Kolem nás se shluklo několik žen a přišel i pan farář. S klíči v ruce, chystal se zavřít kostel. Jarmila nemeškala a představila mu mámu: „To je Anežka. Moje kamarádka, chodily jsme spolu do náboženství i do kostela. Anežka byla mnohem lepší než já, ani jednu májovou nevynechala, měla krásný hlas, často celé Loretánské litanie k Panně Marii předzpívala.“

Udiveně jsem poslouchal, to jsem slyšel poprvé.

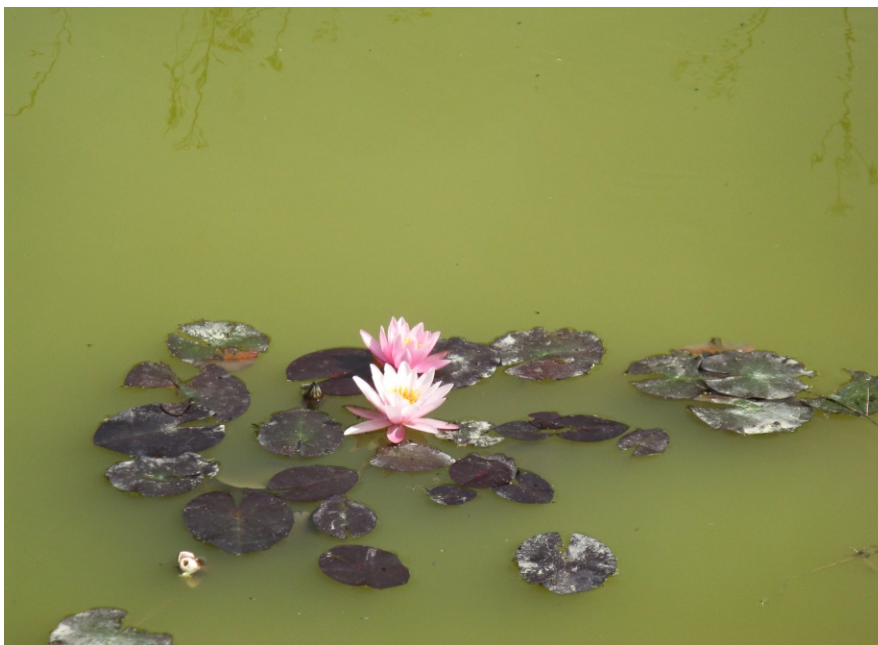
„V dětství,“ broukla sehnutá ženská s očima černýma a pichlavýma jak trnky, „sotva povyrostla, už měla jiný zájmy a kostel viděla leda z rychlíku.“

„Ale vrátila se,“ dotčeně broukla Jarmila, „přece –“

„Aby taky ne,“ přerušil ji farář, asi chtěl zabránit teologické disputaci žen nebo jen spěchal domů, protože chrastil klíči, „když má v nebi takovou mocnou přímluvkyni, svou patronku, královskou dceru svatou Anežku.“

„No, já myslím, že podobné má v kompetenci spíše Maří Magdaléna,“ sekla trnka.

Domů jsme došli mlčky. I Máří Magdaléna byla světice, podotkl kněz. Máma ale sedí ve svém ušáku, nekývá se, nemluví a v očích jí sedí strach. Nerozumím, nevím, čeho se bojí, zuřím nad nespravedlností, že moje statečná máma trpí strachy. To si nezaslouží, řvu. Ze všech sil, ale jen v chrámu svého těla, ze rtů mi nesteče ani slovo a náhle vím, jsem si absolutně jist. Že se máma nemusí bát. To mi stačí.

Šuplíky juniorské

Vyznání dvanáctileté dívky Veroniky Slonkové z Brna je půvabné, poetické a nabízející příslib do budoucnosti. Jako jediná získala ve své kategorii ocenění.

Maminko

Maminko, Ty nám dáváš do života nejdůležitější dary.

Maminko, Tvůj hlas vždy ukonejší nás.

Bez Tebe nejsou kouzla, čáry,

bez Tebe neznala bych spoustu krás.

Maminko, Tvá laskavost se hvězdám vyrovná.

Maminko, Tvá krása hvězdy předčí.

Všude nosíš s sebou vůni domova,

s Tebou svět je vždy hned lehčí.

Maminko, Tvůj úsměv sám je zázrakem.

Maminko, bez Tebe slunce mizí za mrakem.

Bez Tebe jsem jen vánek, mlha, píseň tichá.

Bez Tebe jsem jen víla, která místo zpěvu vzdychá.

Šuplíky skokanské

Přemýšleli jsme, jak ocenit posun lidí, kteří se už někdy naši literární soutěže zúčastnili, nejsou tedy nováčci, ale zaujali něčím krásným, milým, nečekaným. Proto jsme letos zavedli ocenění „skořanské“ čili "skořan roku". Tím oceňujeme krátkou báseň Martina Libiše z Kopřivnice. Jeho verše nejsou dokonalé. Celá báseň není dokonalá. Přesto – při jejím přečtení se ozývá spolehlivý indikátor oprávněnosti a citu a tím je zjevení chloupků na rukou, je tam něco, co hluboce dojíhá – není možné tyto verše opomenout, není možné, aby vás nechaly lhostejnými...

Ráj leží u matčiných nohou

Lidé zhatí vše, co mohou, ráj prý leží u matčiných nohou...

To je mi ale novina!

Tam všechno jen začíná, mám názor jiný a nedám se
přesvědčit!

U nohou, na klíně, v náručí
jedná se o pocit bezpečí...

Však ten, kdo jako já o mámu přišel, dobře ví,
že ráj

leží o kousek výše –

ráj dítěte

je

v matčině srdci...

Děkujeme všem, kteří věnovali nám, pořadatelům, a hlavně sami sobě čas, naplněný tvorbou.

Byli to: Denisa Baďurová, Bronislav Buček, Libuše Čermáková, Alice Červenková, Anna Červenková, Eliška Červenková, Sylva Dobečková, Veronika Háková, Marie Heřmánková, Věra Horáková, Lenka Jašková, Kateřina Kadlecová, Radka Ketnerová, Marcela Klíčová, Václav Kučera, Martin Libiš, Eva Majerová, Josef Malík, Petra Otýsová, Kateřina Pešinová, Kamil Princ, Veronika Slonková, Marie Ungrádová a Markéta Urbanová.

Přeji všem do dalších dnů otevřené oči, vnímavou duši a jasná slova.

S pozváním do dalších ročníků kopřivnických literárních Šuplíků 2013

Mgr. Ludmila Karlíková, Městská knihovna Kopřivnice.

Městská knihovna Kopřivnice, p. o.
Obránců míru 368, Kopřivnice 742 21
556 808 420, 603 222 118, knihovna@kdk.cz

© Městská knihovna Kopřivnice

www.kdk.cz

Na shledanou i s vámi u Šuplíků 2013!